

Az értékpapírok átruházásának módja szerint

A) Birtokbaadással átruházható értékpapír

A birtokbaadással, azaz egyszerű átadással átruházható értékpapírokat bemutatóra szóló értékpapírnak nevezzük. A bemutatóra szóló értékpapír azt jogosítja, akinek az értékpapír a birtokában van. Átruházása ingó dolog módjára, egyszerű átadással történik. Akire ily módon bemutatóra szóló értékpapírt ruháznak át, az értékpapír tulajdonosává lesz akkor is, ha az átruházó nem volt tulajdonos. A bemutatóra szóló értékpapír írásbeli alakzathoz van kötve és szükséges az is, hogy a bemutatóra szóló papírnak ez a minősége magából az okiratból kitűnjék. Ez utóbbi követelménynek az okirat rendszerint akkor felel meg, ha bemutatói záradékot tartalmaz, tehát ha a szöveg szerint az értékpapírban foglalt alanyi jog a bemutatót illeti. A bemutatóra szóló papír jogosultja mindenki, akinek bármely módon a papír a birtokába került. Az új birtokos a bemutatóra szóló papírba foglalt alanyi jogot a papír tartalma szerint szerzi meg.

B) Forgatmánnyal átruházható értékpapír

Meghatározott értékpapírok átruházása forgatmány (hátirat) útján történik. Forgatmánnyal a névre szóló értékpapírok átruházása történik. A forgatmány a forgatható értékpapír hátlapjára vezetett átruházó nyilatkozat. Ennél a papírnál is írásbeli alak kell és az is szükséges, hogy az értékpapír szövege kifejezetten feljogosítsa a jogosultat az értékpapír forgatmány útján való átruházására. Ez a rendeleti záradék útján történik meg.

A rendeleti záradék az értékpapír szövegébe foglalt olyan kijelentés, hogy az értékpapír alapján név szerint megjelölt jogosultnak, vagy annak kell teljesíteni, akit az értékpapír hátlapjára vezetett átruházó nyilatkozat (a forgatmány), több forgatmány esetén pedig azok összefüggő láncolata jogosultként igazol. A rendeleti záradék ebben a formában pozitív rendeleti záradék, mert pozitív értelemben feljogosítja, megengedi az eredeti jogosultnak, hogy az értékpapírt forgatmány útján átruházza. Vannak olyan értékpapírok is, amelyek esetében nincs szükség arra, hogy az értékpapír pozitív rendeleti záradékot tartalmazzon vagy egyáltalán rendeleti záradékkal legyen ellátva. Ezek az értékpapírok ugyanis forgathatók, akár szerepel a szövegében rendeleti záradék, akár nem. Ezek az ipso iure forgatható értékpapírok. Ilyenek:

a váltó, -a névre szóló csekk, -névre szóló részvény, -a közraktári jegy.

A felsoroltakon kívül értékpapírok csak akkor forgathatók, ha a szövegükben a pozitív rendeleti záradék szerepel.

Negatív rendeleti záradék az értékpapír szövegébe foglalt olyan kijelentés, hogy az eredeti jogosultnak nincs joga az értékpapírba foglalt alanyi jogot átruházni. Negatív rendeleti záradék bármely forgatható értékpapír esetén lehetséges, az ipso iure forgatható értékpapírok körében további megkülönböztetést lehet tenni, ugyanis az átruházható nyilatkozat (forgatmány) lehet:

teljes forgatmány, amely az átruházó (régijogosult) aláírásán felül az új jogosult, vagyis a forgatmány útján jogosulttá váló személyt is megjelöli;

üres forgatmány, amely csak a régi jogosult aláírását tartalmazza.

C) Engedménnyel átruházható értékpapír (rektapapír)

Abban az esetben, ha a névre szóló értékpapírban nem szerepel pozitív rendeleti záradék, illetve, ha az ipso iure forgatható értékpapírokon negatív rendeleti záradék szerepel, akkor az átruházás a polgári jogi engedmény szabályai szerint történik. A kötelezett az ilyen névre szóló értékpapír alapján csak az alapjogviszony jogosultjának, illetve az ő engedményesének köteles teljesíteni.

Az engedménnyel átruházható értékpapírokat rektapapírnak nevezzük.

D) Igazoló papír

Az értékpapírhoz hasonló papír az igazoló papír. Lényegét tekintve ez azt jelenti, hogy a kötelezett az okirat bármely bemutatójának jogosan teljesíthet anélkül, hogy a bemutatónak a teljesítés átvételére való jogosultságát köteles lenne vizsgálni. Ebben áll az okirat igazoló jellege. Ez az igazolójelleg a kötelezett javára jelent könnyítést, tehát a kötelezett nem feltétlenül köteles a papír bemutatójának az átvételre való jogosultságát vizsgálni, de természetesen jogosult vizsgálni és adott esetben megtagadhatja a teljesítést, ha a bemutató nem tudja a felvételre való jogosultságát igazolni. Ilyen igazoló papír a közönséges takarékbetétkönyv, mert az abban szereplő összeget az OTP bármely bemutatónak kifizeti. Ezért a közönséges takarékbetétkönyv közel áll a bemutatóra szóló papírokhoz, sőt a gyakorlatban így is nevezik nem eléggé precízen, de közel állva a betétkönyv valóságos tartalmához.